

GÜVENİLEMEYECEK BİR ERMENİ ANLATISI

Yiğit ALPOGAN

Analiz No : 2023 / 12

18.04.2023

**Bu yazı, ilk olarak AVİM tarafından 13 Nisan 2023te Türkçe olarak yayınlanmış bir makalenin çevirisidir. Çeviriye AVİM Misafir Araştırmacısı İrem Akının katkısı olmuştur.*

4 Nisan 2023 tarihinde *The Armenian Weekly* Harut Sasunyan tarafından kaleme alınmış Ottoman Parliament and Senate in 1918 acknowledged the Armenian Massacres (Osmanlı Meclisi ve Senatosu Ermeni Katliamlarını 1918de Tanıdı) başlıklı bir makale yayımlamıştır. [1] Sasunyan'a göre "'Ermeni Katliamları' 1918'de Osmanlı Meclisi ve Senatosu tarafından tartışılmış ve gerçekleştikleri kabul edilmişti." Bu iddiasını kanıtlamak için dönemin Dahiliye Nazırı Ali Fethi'ye (Okyar) ait olduğu iddia edilen de dâhil olmak üzere Osmanlı mebuslarının konuşmalarından dikkatlice seçilmiş ve çarpıtılmış bazı alıntılar sunmaktadır.

Sasunyan'ın yazılarına aşina olan okuyucular, onun fanatik bir irredantist (kurtarımcı) olduğunu ve aşırı görüşlerinin ciddiye alınamayacağının farkındadırlar. Ancak, onu yeterince tanımayan okurlar için makalesini kısaca incelemek ve makalenin aldatıcı tabiatını ifşa etmek gerekmektedir.

Sasunyan'a göre Osmanlı Meclisindeki tartışmalar sırasında şöyle bir takrir sunulmuştur: Ermeni milletine mensup olmaktan başka hiçbir cürümleri bulunmayan bir milyon nüfus, kadınlar ve çocuklar ile istisna edilmeyerek katil ve itlaf edilmiştir. Bu takrire cevaben Dahiliye Nazırı Ali Fethi güya aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:

> Şimdiye kadar yapılmış olan haksızlıkların Hükümetin vasaiti mevcudesi nispetinde tamiri, tağrib edilmiş olanların yerlerine iadesi, bunların hasaraü maddiyyesinin mümkün olduğu kadar tazmini, Hükümetin cümle-i maksadındandır ☀ Evet efendim bizim memurlarımızın bir çok Ermeni çoluk ve çocuklarını kestiklerini ben de söylüyorum. Ve malları da yağma edildi.

Sasunyan burada iki farklı kişinin iki farklı konuşmasını birbirine karıştırarak onları Dahiliye Nazırı Fethi Bey'in yaptığı tek bir konuşma gibi sunmakta ve böylece Meclisin ve Bakanın takriri tamamen kabul ettiği izlenimini yaratmaktadır, ancak bu gerçeklerle hiçbir şekilde bağdaşmamaktadır.

Gerçekte söz konusu takrir meclisteki üç Rum mebus (Emanuelidi Efendi, Vangel Efendi ve Tokinidis Efendi) tarafından sunulmuş ve buna tepki olarak diğer mebuslar söz konusu takriri taraflı ve mübalağalı olmakla eleştirmişlerdir. Bu doğrultuda Ali Fethi Dahiliye Nazırı olarak şunları söylemiştir:

> Filvaki bilirsiniz efendiler, yaşadığımız dört sene zarfında bu memleketin havasından gayet fena gayet muzır bir takım cereyanlar geçmiş ve memleketin altını üstüne getirmiştir. Bundan dolayı Rum unsuru, Ermeni unsuru, Arap unsuru ne kadar mutazarrır olmuş ise, sizi temin ederim ki Türk unsuru da aynı veçhile ve belki de daha fazla derecede mutazarrır olmuştur. Arzu ederdim ki Emanuelidi Efendi Hazretleri **bu anasır meyanında belki hepsinden ziyade, mutazarnr ve mağdur olan Türk unsurunu da ithal etmiş olsunlar** ☀Bundan maada şimdiye kadar yapılmış olan haksızlıkların Hükümetin vasaiti mevcudesi nispetinde tamiri, tağrib edilmiş olanların yerlerine iadesi, bunlann hasaraü maddiyyesinin mümkün olduğu kadar tazmini, Hükümetin cümle-i makasıdındandır. [koyu harfler vurgu için yazar tarafından eklenmiştir]

Sasunyan tarafından sunulan alıntının ikinci kısmı olan Evet efendim bizim memurlarımızın birçok Ermeni çoluk ve çocuklarını kestiklerini ben de söylüyorum. Ve malları da yağma edildi şeklindeki ifade ise Trabzon mebusu Mehmet Emin Beyin konuşmasına aittir ve kesinlikle Fethi Beyin konuşmasının bir parçası değildir. Sasunyan'ın çarpıtılmış versiyonunun aksine Mehmet Emin Bey'in konuşması takrire destek için değil tam tersine bu takriri eleştirmek için yapılmıştır:

> Bir haksızlığı diğer bir haksızlık ile izale etmek caiz değildir. Ben Emanuelidi Efendiyi burada pek mubalağakâr gördüm ve meselenin esasından da biraz inhiraf etmiş bulunduğunu anladım. Evet efendim bizim memurlarımızın birçok Ermeni çoluk ve çocuklarını kestiklerini ben de söylüyorum. Ve malları da yağma edildi. Fakat bunun bir ihtidası var ☀ Bugün bir ithamname karşısında bulunuyoruz. Bendeniz biraz müdafaa etmek istiyorum.

Aşağıda da görüleceği üzere Mehmet Emin Bey bazı memurların öldürme olaylarında yer aldığını belirtirken merkezi hükümetin bunları emrettiğini söylememektedir. Tam tersine küçük ve yerel memurların bu tür eylemleri merkezi hükümetin arzusu hilafına gerçekleştirdiğini, merkezi hükümetin buna onaylamadığını ve hatta haberdar olduğu durumlarda bu tür olayları engellemek için söz konusu memurları görevden aldığını ve askeri mahkemeye sevk ettiğini belirtmektedir. Fakat Mehmet Emin Bey bu konudaki fikirlerini belirtmeden önce öncelikle bir milyon olarak verilen ölü sayısına itiraz etmiştir. Mehmet Emin Bey'e göre Ermeni komitecilerin üzerinde yakalanan bazı belgelere göre savaştan önce Osmanlı İmparatorluğunda toplam 1,2 milyon Ermeni vardı. Savaş sonrası Osmanlı sınırları içinde ise yaklaşık 400.000-500.000, Kafkasya'da ise yaklaşık 200.000-

300.000 Ermeni bulunmaktaydı. Kendisi bu nedenle 1 milyon rakamının kabul edilemeyeceğini savunmuş, ardından şöyle devam etmiştir:

> Fakat bu, böyle iken sırf Ermeni olduklarından dolayı kesilmişlerdir yolunda Emanuelidi Efendi tarafından vuku bulan beyanatı ben kabul edemediğim gibi, zannederim, Ermeni arkadaşlarım da bunun böyle olduğunu kabul etmezler ☀ Gerek Ermeni meselesinde ve gerek Rum meselesinde gayet fenalıklar, kötülükler vardır. Sonra Samsun'da vakayiden dolayı Osman Bey ve Kofidi Efendi ile beraber Hükümete müracaatla şikâyet ettik. Hem kumandanı hem mutasarrıfı azl ettirdik. Yani bunları kimse tecviz etmedi ☀ Sonra ötede beride ihtilaller de var. Onlar da olmuş. Acaba bu mezalimden Türkler hariç mi kaldı ki Emanuelidi Efendi bunlardan hiç bahs etmediler?

Mehmet Emin Bey müteakip konuşmalarında Talat Paşa'ya Ermenilere kötü muamelede bulunan Ordu Kaymakamını şikâyet ettiğinden de bahsetmiştir. Şikâyetine cevaben Talat Paşa'nın bir müfettiş göndererek kaymakamı görevden aldığını ve daha sonra da Ermenilere kötü muamelesinden dolayı yargıladığını belirtmiştir.

Başka bir deyişle, Osmanlı mebusları Ermenilerin can kaybını kabul etmekle ve bundan üzüntü duymakla birlikte, 1915 Olaylarını tek taraflı bir katliam olarak değil de hem Hristiyanlar hem de Müslümanlar tarafından yapılan bir mukatele (karşılıklı öldürme) olarak tanımlamışlardır. Bu da esasen günümüzde Türkiyenin 1915 Olaylarına ilişkin olarak savunduğundan çok da farklı bir tutum değildir. Dolayısıyla Sasunyan'ın Osmanlı Meclisinin tutumuna ilişkin iddiaları kasıtlı bir şekilde yanıltıcıdır.

Sonuç olarak Harut Sasunyan halihazırda uzun bir listeden oluşan çarpıtılmış ve güvenilmez yazılarına bir yenisini eklemiştir. Makalesinde meclis konuşmalarını pervasızca çarpıtmakta, farklı kişiler tarafından yapılmış farklı konuşmaları birleştirerek kendi taraflı görüşlerine destekleyecek bir ifade oluşturmaya çalışmaktadır. Ayrıca iddialarını desteklemek için konuşmaların genel bağlamını görmezden gelmekte ve kendi teziyle çelişen gerçekleri büsbütün alıntı dışında bırakmaktadır. Bu nedenle Sasunyan ciddiye alınamayacak ve alınmaması gereken bir kişidir.

[1] Harut Sassounian, Ottoman Parliament and Senate in 1918 acknowledged the Armenian Massacres, *The Armenian Weekly*, April 4, 2023, https://armenianweekly.com/2023/04/04/ottoman-parliament-and-senate-in-1918-acknowledged-the-armenian-massacres/

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: ALPOGAN, Yiğit. 2026. "GÜVENİLEMEYECEK BİR ERMENİ ANLATISI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2023 / 12. Nisan 18. Erişim Ekim 30, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Analiz/GUVENILMEZ-BIR-ERMENI-ANLATISI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır